

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-55-39>

УДК 368

Малащук Олег Володимирович

здобувач третього рівня (PhD),

Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0940-944X>**Oleh Malashchuk**

Private Higher Education Establishment "European University"

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ КОМПАНІЙ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

KEY FACTORS AFFECTING THE FINANCIAL STABILITY OF COMPANIES IN THE UKRAINIAN INSURANCE MARKET

Анотація. У статті розглянуто сутність фінансової стійкості страхових компаній як одного з ключових показників їх фінансового стану, що відображає здатність суб'єкта страхового ринку виконувати зобов'язання перед страхувальниками в умовах впливу дестабілізуючих чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. Визначено, що фінансова стійкість страховиків формується під впливом широкого спектра факторів, які доцільно класифікувати за ознакою можливості управління. Проведено систематизацію детермінант фінансової стійкості страхових компаній, серед яких виділено внутрішні керовані чинники, частково керовані ринкові фактори та некеровані зовнішні впливи. Досліджено особливості взаємозв'язку між зазначеними групами факторів та їхній вплив на загальний фінансовий стан страхової компанії. Акцентовано увагу на необхідності комплексного підходу до управління фінансовою стійкістю страховиків, що передбачає посилення внутрішнього контролю, впровадження сучасних інструментів ризик-менеджменту, підвищення якості формування страхових резервів та удосконалення тарифної політики. У результаті дослідження обґрунтовано напрями підвищення фінансової стійкості компаній страхового ринку України в умовах нестабільного економічного середовища.

Ключові слова: фінансова стійкість, страхові компанії, страховий ринок, фактори, чинники, фінансовий потенціал

Summary. The purpose of this article is to systematize and conduct an in-depth analysis of the main internal and external factors that determine the level of financial stability of insurance companies in Ukraine's insurance market, as well as to substantiate approaches to their classification based on the criterion of manageability by the insurance company. The study aims to identify the key determinants influencing the financial stability of insurers and to outline directions for improving the effectiveness of managing these factors in the context of the modern economic environment. The article examines the essence of financial stability of insurance companies as one of the key indicators of their financial condition, reflecting the ability of insurance market entities to fulfill their obligations to policyholders under the influence of destabilizing internal and external factors. It is established that the financial stability of insurers is shaped by a wide range of factors, which should be classified according to their manageability. The determinants of financial stability are systematized, with emphasis on internal controllable factors, partially controllable market factors, and uncontrollable external influences. The study explores the interrelationship between these groups of factors and their impact on the overall financial condition of insurance companies. Special attention is given to the necessity of a comprehensive approach to managing insurers' financial stability, which includes strengthening internal control, implementing modern risk management tools, improving the quality of insurance reserve formation, and refining tariff policies. As a result of the study, directions for enhancing the financial stability of companies in Ukraine's insurance market under conditions of economic instability are substantiated. Achieving an appropriate level of financial stability for insurance companies in Ukraine is possible only through a comprehensive approach to managing internal resources and adapting to changes in the external environment. This involves the implementation of modern financial monitoring mechanisms, strengthening risk management, improving capitalization policies, and active participation in the development of a transparent and competitive insurance market.

Key words: financial stability, insurance companies, insurance market, factors, factors, financial potential.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки страховий ринок виступає однією з ключових ланок фінансової системи економічно розвинених держав. Ефективне функціо-

нування страхового сектору забезпечує не лише фінансову стабільність окремих суб'єктів господарювання, але й відіграє важливу роль у підтриманні економічної рівноваги на макро-, мезо- та

мікрорівнях. Відтак, досягнення та підтримання належного рівня фінансової стійкості страхових компаній є необхідною умовою гарантування належного рівня страхового захисту, виконання зобов'язань перед страхувальниками, а також забезпечення динамічного розвитку та конкурентоспроможності страхового ринку в цілому.

У контексті сучасних викликів, зокрема наявності кризових явищ як в національній економіці, так і в глобальному економічному середовищі, питання ефективного управління фінансовою стійкістю страхових компаній набуває особливої актуальності. В умовах нестабільності зовнішнього середовища й постійної трансформації внутрішніх процесів, для забезпечення фінансової надійності страхових компаній необхідно запроваджувати системний, глибокий та безперервний моніторинг їхньої діяльності [11]. Це передбачає своєчасне виявлення відхилень, оперативне реагування на зміни ринкових умов та удосконалення управлінських підходів щодо збереження платоспроможності суб'єктів страхового ринку.

Зважаючи на вагоме значення фінансової стійкості страхових компаній для забезпечення стабільності фінансової системи країни, особливої важливості набуває ідентифікація та детальний аналіз факторів, які здійснюють вплив на цей показник. Саме комплексне дослідження зовнішніх та внутрішніх чинників дозволить визначити основні загрози фінансовій стійкості страхових компаній України, а також сформулювати ефективні механізми їх нейтралізації в умовах динамічного економічного середовища [12].

У цьому контексті дане дослідження присвячене аналізу основних факторів впливу на фінансову стійкість компаній страхового ринку України, що є необхідним підґрунтям для формування стратегічних підходів до підвищення ефективності їх функціонування в умовах сучасних економічних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади формування фінансової стійкості страхових компаній, а також виявлення факторів, що обумовлюють її динаміку, є предметом дослідження багатьох українських науковців та практиків. Серед авторів, які зробили суттєвий внесок у розвиток даної тематики, варто відзначити праці Журавки О.С., Діденко І.В., Колесник А.І. [7], Кононової Т.С., Клепікової О.А., Поліщука С.О., Вдовенко Л.О. [2], Васечко Л.І. [3], Балицької М.В., Пікуса Р.В. [1]. Їхні дослідження зосереджені на поглибленому аналізі змісту фінансової стійкості страховиків, класифікації чинників впливу на її рівень, а також розробці інструментів оцінювання та забезпечення стійкості у контексті ринкових трансформацій.

Серед зарубіжних дослідників слід виокремити фахівців провідних міжнародних рейтингових

агентств, таких як Standard & Poor's, A.M. Best, Fitch Ratings та Moody's Investors Service, які розробили системи показників для оцінювання фінансової надійності страхових компаній на основі ризик-орієнтованого підходу.

Багатогранність факторів впливу, динамічність зовнішнього середовища та специфіка функціонування вітчизняного страхового ринку зумовлюють потребу у подальших дослідженнях, спрямованих на удосконалення наявних теоретичних положень і прикладних механізмів забезпечення компаній страхового ринку України.

Метою статті є систематизація та поглиблений аналіз основних внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають рівень фінансової стійкості компаній страхового ринку України, а також обґрунтування підходів до їх класифікації за критерієм можливості управління з боку страхової компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість страхової компанії виступає одним із ключових елементів її фінансового стану, яка відображає здатність страхової компанії зберігати платоспроможність протягом тривалого періоду, у тому числі за умов впливу несприятливих зовнішніх та внутрішніх факторів. Дана економічна дефініція передбачає ефективне використання наявного фінансового потенціалу, технологічних ресурсів та управлінських можливостей з метою забезпечення своєчасного виконання страхових зобов'язань у повному обсязі. Тобто, фінансова стійкість страховика визначається таким станом його фінансових ресурсів, за якого страхова компанія спроможна гарантувати виплати за укладеними договорами страхування на всьому горизонті їхньої дії, незалежно від коливань економічної кон'юнктури чи змін у регуляторному середовищі [8].

Показники фінансової стійкості страхової компанії є інтегрованими характеристиками її діяльності. Вони слугують індикаторами здатності суб'єкта страхового ринку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, партнерами та іншими контрагентами [10]. Показники фінансової стійкості відображають реальний фінансовий стан компанії як у стабільних умовах функціонування, так і у періоди кризових явищ, при цьому, вони виконують функцію своєрідного маркера надійності та стійкості бізнес-моделі страховика [6].

У науковій літературі [1; 2; 4; 12] фактори, які впливають на рівень фінансової стійкості страхової компанії, зазвичай поділяють на дві основні групи: внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні). Внутрішні чинники є об'єктом управління безпосередньо з боку самої компанії, в той час як зовнішні фактори формуються поза межами страхової компанії і потребують врахування у процесі стратегічного планування та оперативного менеджменту.

У зарубіжній науковій та практичній літературі доволі поширеною є класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній, за критерієм можливості управління ними [1; 2]. Згідно з цим підходом, детермінанти фінансової стійкості поділяються на керовані та некеровані фактори. До першої групи належать фактори, на які страхова компанія має змогу впливати через внутрішні управлінські рішення. Друга група об'єднує фактори, які не піддаються прямому впливу з боку страхової компанії та формуються під дією зовнішніх обставин [3].

Водночас, у межах керованих факторів доцільно виділити кілька підгруп залежно від ступеня їхньої керованості та впливу на фінансову стійкість страхової організації. Зокрема, до так званого «ядра» керованих факторів відносяться ключові елементи операційної діяльності страховика, зокрема, асортимент страхових продуктів, інфраструктурне забезпечення компанії, політика формування страхових тарифів, системи стимулювання попиту та організація процесів продажів.

Наступну групу становлять керовані виробничі фактори, серед яких виділяють трудові, фінансові та матеріально-технічні ресурси, ефективне використання яких є необхідною умовою забезпечення стійкості фінансових потоків страхової компанії. Окрему категорію формують частково керовані ринкові фактори, вплив на які можливий лише в межах певної ринкової стратегії страхової компанії. Сюди належать інтенсивність конкуренції на страховому ринку, попит на страхові послуги, рівень розвитку ринкової інфраструктури та впровадження інноваційних технологій у сфері страхування.

До некерованих ринкових факторів відносять фактори макроекономічного та соціально-політичного характеру, вплив на які з боку окремої страхової компанії є обмеженим або неможливим. До них належать соціально-етичне середовище, державний устрій, політична стабільність, загальна кон'юнктура світового страхового ринку.

До внутрішніх факторів забезпечення фінансової стійкості належать такі [5]:

- розмір та структура власного капіталу. Сформований у грошовій формі статутний капітал, а також інші власні ресурси страховика є базовим джерелом фінансової стійкості, оскільки забезпечують виконання прийнятих на себе страхових зобов'язань та фінансування поточних операцій;

- обсяг і якість страхових резервів. Наявність достатніх страхових резервів виступає критичним чинником забезпечення платоспроможності страхової компанії, оскільки саме з їх рахунку здійснюється фінансування страхових виплат у разі настання страхових подій. Ефективне резервування дозволяє підтримувати співвідношення резервів та зобов'язань у межах нормативних значень;

- перестраховальна політика. Система перестраховування сприяє диверсифікації ризиків та вирівнюванню страхового навантаження між учасниками ринку. Водночас значна залежність від перестраховиків може створювати додаткові ризики платоспроможності для первинного страховика;

- інвестиційна діяльність страховика. Раціональне розміщення інвестиційних ресурсів дозволяє компанії не лише отримувати додатковий дохід для покриття можливих фінансових втрат, а й формувати резервний капітал, що може бути використаний у разі кризових ситуацій;

- якість страхового портфеля. Структурна збалансованість страхового портфеля, його стабільність та оптимальні параметри (у тому числі розмір, співвідношення нових та продовжених договорів, рівень ризиковості) мають прямий вплив на фінансову стійкість страхової компанії;

- адекватність тарифної політики. Формування економічно обґрунтованих страхових тарифів є передумовою забезпечення належного рівня доходності страхової діяльності. Недооцінка ризиків або демпінгове зниження тарифів призводить до фінансових втрат та погіршення платоспроможності компанії;

- організаційна структура компанії та ефективність управлінських рішень. Гнучкість організаційної структури, якість корпоративного управління та здатність оперативно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі є важливими факторами забезпечення фінансової стійкості;

- політика витрат та стратегія управління видатками. Контроль за витратами на ведення справи, оптимізація адміністративних та операційних витрат, а також інвестиції у заходи профілактики ризиків сприяють зміцненню фінансової стійкості страховика.

Серед зовнішніх факторів, які впливають на фінансову стійкість страхових компаній, виділяють такі:

- макроекономічні умови: рівень інфляції, динаміка ВВП, коливання валютного курсу, стан фінансової системи;

- регуляторна політика: вимоги до платоспроможності, нормативи резервування, регулювання інвестиційної діяльності;

- кон'юнктура страхового ринку: рівень конкуренції, поведінка споживачів, активність перестраховальних компаній;

- політико-економічна ситуація: війна, зміни в законодавстві, міжнародні санкції;

- соціальні чинники: рівень фінансової грамотності населення, довіра до страхових послуг;

- глобальні економічні тренди: інтеграція України у світові фінансові ринки, вплив міжнародних рейтингів.

Попри існування класифікаційного поділу, зазначені фактори не є ізольованими, оскільки

між ними існує тісний взаємозв'язок. Відповідно, трансформація чи зміна одного з факторів неминує впливає на стан і динаміку інших, спричиняючи відповідні зміни у загальній системі забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Узагальнена класифікація факторів, які мають вплив на фінансову стійкість компаній страхового ринку наведена на рис. 1.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансова стійкість страхової компанії формується під впливом комплексу факторів як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Внутрішні чинники, серед яких визначальними є розмір і структура власного капіталу, якість страхового портфеля, ефективність тарифної та перестраховальної політики, відіграють

провідну роль у забезпеченні платоспроможності та стабільності компанії. Водночас, зовнішнє середовище створює численні виклики у вигляді макроекономічних коливань, змін у регуляторному полі, динаміки ринкової конкуренції, які страхові компанії вимушені враховувати у процесі своєї діяльності.

Класифікація факторів за ознакою можливості управління дозволяє більш чітко визначити сферу відповідальності страхової компанії щодо забезпечення власної фінансової стійкості, а також ідентифікувати зовнішні ризики, які потребують системного моніторингу та своєчасного реагування. Особливої уваги заслуговує взаємозв'язок між окремими групами факторів, адже зміна одного з них може спричинити каскадні ефекти,

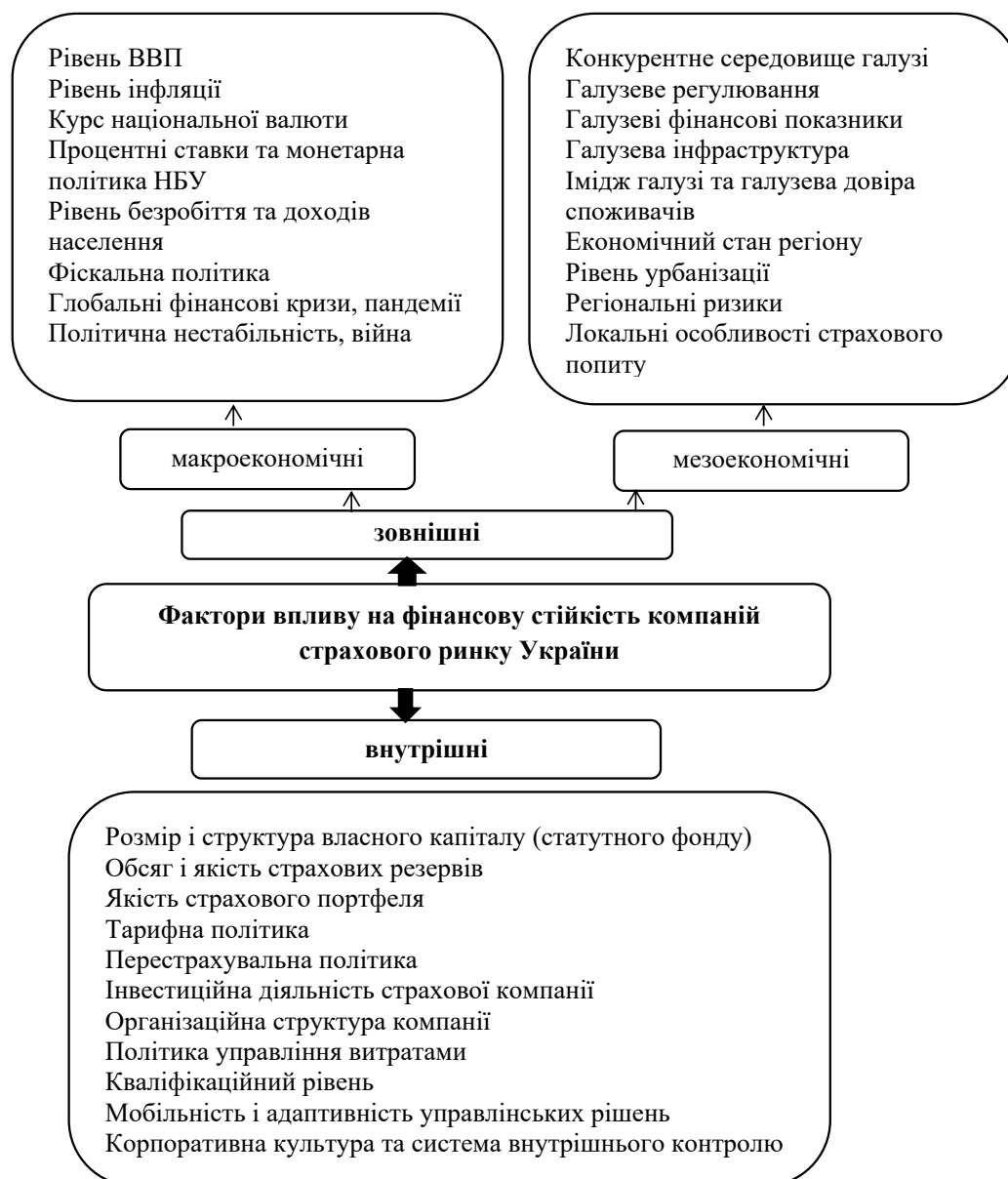

Рисунок 1 – Класифікація факторів, які мають вплив на фінансову стійкість компаній страхового ринку

Джерело: систематизовано автором за [1; 2; 7; 9]

які вплинуть на загальну стабільність страхової компанії. Забезпечення належного рівня фінансової стійкості компаній страхового ринку України можливе лише за умови комплексного підходу до управління внутрішніми ресурсами та адаптації до змін у зовнішньому середовищі. Це передбачає впровадження сучасних механізмів фінансового моніторингу, посилення ризик-менеджменту, удосконалення політики капіталізації, а також активну участь у формуванні прозорого й конкурентного страхового ринку. Таким чином, фінан-

сова стійкість страхової компанії є результатом складної взаємодії низки внутрішніх та зовнішніх чинників, які потребують постійного моніторингу та управління. Чим ширшим є спектр факторів, стосовно яких компанія забезпечує власну стійкість, тим вищим буде загальний рівень її фінансової стабільності. Успішне управління цими чинниками виступає запорукою формування конкурентоспроможної та фінансово надійної страхової компанії в умовах сучасної економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Балицька М.В., Пікус Р.В. Фінансова стійкість страхової компанії та джерела її забезпечення. *Науковий вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2016. №180. С. 6–10.
2. Вдовенко Л.О. Фінансова безпека страхових компаній в умовах нестабільного ринкового середовища функціонування. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 4(37). С. 73–79.
3. Васечко Л.І. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2021. № 1 (7). С. 26–40. DOI: <https://doi.org/10.32750/2021-0103>
4. Давиденко Н.М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1(47). Т. 1. С. 350–353.
5. Давиденко Н.М. Фінансова стійкість корпоративного підприємства аграрної сфери. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: *Науковий збірник Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника*. 2009. Вип. V. Т. 2. С. 110–116.
6. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ : ТОВ «Задруга», 2012. 516 с.
7. Журавка О.С., Діденко І.В., Колесник А.І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5/5. С. 15–20.
8. Журавка О.С., Темченко А.Р., Федорченко В.Г. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка»*. 2018. № 22 (ч.1). С. 117–122.
9. Олійник В.М. Фінансова стійкість страхових компаній: монографія. Суми: Університетська книга. 2015. 287 с.
10. Олійник В.М., Бондаренко Є.К. Поняття фінансової стійкості страхової компанії та елементів впливу на неї. *Збірник наукових праць*. 2014. Вип. 39. С. 149–157.
11. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. Strategic directions of the economic recovery of post-war Ukraine. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2022. Vol. 6. № 2. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>. <http://www.is-journal.com/is/article/view/103> (дата звернення: 31.07.2025)
12. Morozova I. A., Sahabutdinova L.R. Financial Stability Concept: Main Characteristics and Tools. *World Appl. Sci. J.*, 2013. 22(6). P. 856–858.

References:

1. Balytska M.V., Pikus R.V. (2016) Finansova stiikist strakhovoi kompanii ta dzherela yii zabezpechennia [Financial stability of the insurance company and sources of its provision]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia Ekonomika. – Scientific Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics Series*, vol. 180, pp. 6–10.
2. Vdovenko, L. O. (2022) Finansova bezpeka strakhovykh kompanii v umovakh nestabilnoho rynkovoho seredovyscha funktsionuvannia [Financial security of insurance companies in the mind of the unstable market core of functioning]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Governance*, vol. 4(37), pp. 73–79.
3. Vasechko L. I. (2021) Stratehichni napryamy zabezpechennya finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Strategic directions for ensuring the financial stability of the enterprise]. *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii – European scientific journal of economic and financial innovations*, vol. 1 (7), pp. 26–40. DOI: <https://doi.org/10.32750/2021-0103>
4. Davydenko N. M. (2016) Stratehiia zabezpechennia finansovoi stiikosti pidpryyemstv v umovakh suchasnykh vyklykiv ta zahroz [Strategy for ensuring the financial stability of enterprises in the face of modern challenges and threats]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika» - Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Economics"*, vol. 1(47), is. 1, pp. 350–353.
5. Davydenko N. M. (2009) Finansova stiikist korporatyvnoho pidpryyemstva ahrarnoi sfery [Financial sustainability of a corporate agricultural enterprise]. Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu: *Naukovyi zbirnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu im. Vasylia Stefanyka – Current problems of economic development of the region: Scientific collection of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, vol. V, is. 2, pp. 110–116.

6. Davydenko N.M. (2012) *Finansovyi menedzhment: pidruchnyk* [Financial Management: Textbook]. Kyiv: TOV «Zadruha» (in Ukrainian)
7. Zhuravka O.S., Didenko I.V., Kolesnyk A.I. (2018) Faktory vplyvu na finansovu bezpeku strakhovykh kompanii [Factors influencing the financial security of insurance companies]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economics. Finance. Law*, vol. 5/5, pp. 15–20.
8. Zhuravka O.S., Temchenko A.R., Fedorchenko V.G. (2018) Teoretychni pidkhody do vyznachennia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii [Theoretical approaches to determining the financial stability of insurance companies]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomika» – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, no. 22 (Part 1), pp.117–122.
9. Oliynyk V.M. (2015) *Finansova stiikist strakhovykh kompanii: monohrafiia* [Financial sustainability of insurance companies: monograph]. Sumy: Universytetska knyha, 287 p. (in Ukrainian)
10. Oliynyk V.M., Bondarenko E.K. (2014) Poniattia finansovoi stiikosti strakhovoi kompanii ta elementiv vplyvu na nei [The concept of financial stability of an insurance company and the elements influencing it]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of scientific papers*, vol. 39, pp. 149–157.
11. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. (2022) Strategic directions of the economic recovery of post-war Ukraine. *Journal of Innovations and Sustainability*, vol. 6, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09> <http://www.is-journal.com/is/article/view/103> (accessed July 31, 2025).
12. Morozova I. A., Sahabutdinova L.R. (2013) Financial Stability Concept: Main Characteristics and Tools. *World Appl. Sci. J*, vol. 22(6), pp. 856–858.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2025